

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ З ДИСЦИПЛІНИ «ЦИТОЛОГІЯ, ГІСТОЛОГІЯ, ЕМБРІОЛОГІЯ» ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ОСВІТНЬО-КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ «БАКАЛАВР» ТА «МАГІСТР»

Куш М.М., Бирка В.С., Жигалова О.Є., Коновалова Н.І., Бирка О.В.
(Харківська державна зооветеринарна академія)

Освітньо-кваліфікаційний рівень (ОКР) вищої освіти – це характеристика за ознаками ступеня сформованості знань, умінь та навичок особи, що забезпечують її здатність виконувати завдання та обов'язки певного рівня професійної діяльності [5].

Фахівець ОКР «бакалавр» - це особа, яка на основі повної загальної середньої освіти здобула базову вищу освіту, фундаментальні та спеціальні уміння та знання щодо узагальненого об'єкта діяльності. Бакалавр, як фахівець, має освітній рівень «базова вища освіта» і призначений для виконання обмеженої кількості виробничих функцій, що пов'язані з циклом існування об'єкта його діяльності [6].

«Цитологія, гістологія, ембріологія», як фундаментальна дисципліна, вивчається на 1 і 2 курсах студентами факультету ветеринарної медицини Харківської державної зооветеринарної академії згідно робочої програми, яка складена на основі навчального плану підготовки бакалаврів на базі повної загальної середньої освіти, ОКР 6.110101 – «бакалавр». Загальне навчальне навантаження складає 252 години (7 кредитів ECTS).

Методика викладання дисципліни на кафедрі є загальноприйнятою. Обов'язковим є читання лекцій (57 год.), проведення лабораторних занять (87 год.) і самостійна робота (108 год.). Лекції формують у студентів основи знань з цитології, гістології та ембріології, визначають напрямок, основний зміст і характер лабораторних занять та самостійної роботи. Читаються вони з використанням сучасної мультимедійної техніки, супроводжуються великою кількістю кольорових мікрофотографій, схем, малюнків. Джерелом ілюстративного матеріалу як для лекцій, так і для лабораторних занять є Інтернет, різноманітні гістологічні атласи, підручники, плакати, тощо. Стосовно Інтернету, треба зауважити, що зараз існує багато відповідних (переважно англomовних) сайтів ВНЗ, де викладений як текстовий, так і ілюстративний матеріал з гістології.

Контроль знань студентів є обов'язковим елементом лабораторних занять. Він визначає рівень знань студентів, ступінь підготовки, необхідний для вивчення гістологічних препаратів, але займає не більше 10–15 % всього часу заняття. Контроль знань проводиться як усно, так і письмово з використанням одно- дву- і багатовибіркових тестових завдань.

Для вивчення гістологічних препаратів, на що відводиться 75% часу заняття, кожен студент має мікроскоп, альбом та «Атлас до лабораторних занять» [1, 2, 3]. Особливістю атласу є те, що кольорові мікрофотографії зроблені з гістопрепаратів, які вивчаються на лабораторних заняттях. Вивчаючи гістологічний препарат за допомогою мікроскопа, студент звертається до його опису, який наведений в альбомі та до позначень гістологічних структур на мікрофотографіях атласу. Ці посібники дають можливість студентам самостійно вивчати і аналізувати гістологічні препарати. Комплексне використання альбому і атласу значно підвищує привабливість процесу навчання, зацікавленість студентів до вивчення дисципліни і рівень засвоєння матеріалу.

Велике значення для засвоєння матеріалу на лабораторних заняттях має викладач. Його роль полягає в детальному поясненні мікроскопічної будови структур на гістологічних препаратах. Ці пояснення здійснюються для всієї аудиторії, а також доповнюються особистим спілкуванням з кожним студентом при його безпосередній роботі з мікроскопом. На закріплення матеріалу в кінці заняття відводиться 10 хвилин.

Такий підхід до лабораторних занять передбачає отримання знань і предметно-розумових вмінь, які будуть використовуватися студентами при вивченні як спеціальних дисциплін, так і в майбутній практичній діяльності.

Особлива роль надається самостійній роботі, що складається з виконання малюнків в альбомі з підручників з кожної теми лабораторного заняття та складання конспектів з тем, які винесені на самостійну роботу. Малюнки і конспекти обов'язково захищаються студентами в формі усної співбесіди.

Фахівець освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» – це особа, яка на основі ОКР «бакалавр» здобула повну вищу освіту, спеціальні уміння та знання інноваційного характеру, достатні для продукування нових знань і виконання професійних завдань та обов'язків певного рівня професійної діяльності. Магістр має освітній рівень «повна вища освіта» і призначений для виконання науково-дослідних, педагогічних та управлінських функцій, що пов'язані з циклом існування об'єкта його діяльності [5, 6].

Ми вважаємо, що для реалізації програми підготовки фахівців за ОКР «магістр» дисципліна «Цитологія, гістологія і ембріологія» з її спеціальними знаннями, уміннями та навичками, поряд з іншими фундаментальними дисциплінами природничого циклу, безперечно набуває ще більшого значення, ніж для фахівців за ОКР «бакалавр». Лікар - магістр має право і повинен вирішувати більш складні фахові задачі, вирішення яких базується саме на глибокому знанні і розумінні структури і функції організму тварини.

Виробничі функції, типові задачі діяльності та вміння, якими повинен володіти випускник вищого навчального закладу з ОКР «магістр», на основі поглибленої підготовки, у тому числі, і фундаментальної, вимагають вмінь прогнозувати та профілакувати виникнення і розповсюдження хвороб тварин та захищати населення від них. Для реалізації цієї виробничої функції, поряд зі спеціальними питаннями, магістр повинен добре володіти загально

біологічними питаннями розвитку імунітету, клітинної взаємодії в імунних реакціях, а ці питання потребують глибоких знань.

У переліку виробничих функцій, типових задач діяльності та уміннях фахівця ветеринарної медицини велика увага приділяється контролю виконання ветеринарно-санітарних вимог при оцінюванні продуктів забою при різних технологіях виробництва і переробці продукції тваринництва.

Питання удосконалення системи контролю якості м'ясних виробів потребує розширення переліку показників оцінки якості, тобто методів контролю. Одним із об'єктивних, доступних, інформативних методів, який відповідає сучасним вимогам, є гістологічний. З його використанням вирішуються такі питання, як оцінка структурно-компонентного складу м'ясних фаршів і виробів з них, ідентифікація компонентів тваринного та нетваринного походження, встановлення компонентів фаршу й можливих порушень технології виробництва продуктів.

Запропонований нашою кафедрою метод фарбування гістологічних зрізів фаршу і готових м'ясних виробів фуксин-анілін-блау-оранж за Маллорі [4] дає можливість диференціювати компоненти фаршу, виявляти вироби тваринного і нетваринного походження. Це дозволяє включити його в методи ветеринарно-санітарної експертизи під час вирішення спірних питань із судової ветеринарії, яка також відноситься до виробничих функцій, типових задач діяльності та умінь фахівця ветеринарної медицини.

Таким чином, ми вважаємо, що необхідність у практичній роботі магістра ветеринарної медицини глибоких знань з фундаментальних біологічних наук, зокрема, морфології тварин, потребує поглибленого вивчення цих дисциплін під час навчання у магістратурі.

Список використаної літератури

1. Атлас по гистологии: для студентов, обучающихся по специальности 310800 «Ветеринария» / Под общ. ред. Н.А. Мусиенко. – М.: Академический прект; Белгород: БСГА, 2006. – 119 с.
2. Бирка В.С., Жигалова О.Є., Коновалова Є., Коновалова Н.І., Куц М.М., Мусієнко М.О. Атолас до лабораторних занять з гістології. – Харків, 2004. – Ч.1. – 39 с.
3. Бирка В.С., Жигалова О.Є., Коновалова Є., Коновалова Н.І., Куц М.М., Мусієнко М.О. Атолас до лабораторних занять з гістології. – Харків, 2004. – Ч.2. – 37 с.
4. Жигалова О.Є., Бирка В.С., Коновалова Н.І. Можливості використання гістологічних методів в системі контролю якості м'ясних виробів. // Проблеми зооінженерії та ветеринарної медицини: Збірник наукових праць Харківської державної зооветеринарної академії. – Х.: РВВ ХДЗВА, 2007. – Вип. 14 (39), ч. 2. Т. 2: Ветеринарні науки. – С. 15-18.
5. Освітньо-кваліфікаційна характеристика підготовки магістра за спеціальністю 8.130501 – «Ветеринарна медицина». Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2004. – 28 с.
6. Освітньо-кваліфікаційна програма підготовки магістра за спеціальністю 8.130501 – «Ветеринарна медицина». Міністерство освіти і науки України. – Київ, 2004. – 46 с.